

Hyviä uutisia odotellessa

Venäjältä ei ole hetkeen aikaan kuulunut mitään hyvää. Silti uutinen Aleksei Navalnyin kuolemasta, mitä ilmeisimmin murhasta, pysäytti, niin odotettu kuin se olikin. Hän oli kuitenkin Venäjän ylivoimaisesti näkyvin oppositiopoliitikko, joka edusti monelle ehkä ainoaa toivonpilkahdusta paremmasta tulevaisuudesta. Toivo ei välttämättä ollut realistinen – Navalnyin mahdollisuudet nousta valtaan eivät olleet kummoiset, emmekä edes tiedä, millaiseen suuntaan maa hänen johdollaan olisi kääntynyt. Silti hänen häikäilemätön poistamisensa näyttämöltä on kouriintuntuva merkki siitä, että hyviä uutisia ei itärajan takaa ole syytä odottaa jatkossakaan. Nähtäväksi jää, onnistuuko Navalnyin liike pitämään pintansa ilman karismaattista johtajaansa ja kykeneekö Julija Navalnaja yhdistämään oppositiota Svjatlana Tsihanouskajan tavoin miehensä jälkeen. Päätäväisyyttä häneltä ei ainakaan ensi viikkojen perusteella tunnu puuttuvan.

Kremlin keinot tuntuvat länsimaisesta demokratiasta katsoen käsittämättömän alkukantaisilta. Eikö poliittisten kilpailijoiden hallitsemiseksi todella ole sofistikoituneempaa tapaa kuin päiviltä päästäminen? Nähtävästi menetelmä ei Venäjällä herätä laajaa vastustusta, sillä ainakaan Levadan kyselytutkimuksen perusteella Navalnyin kuolema ei näytä kaikenikäisten venäläisten ylivoimaisessa enemmistössä aiheuttaneen minkäänlaisia tunteita.

Navalnyin kuolemaa seuraavana päivänä aukesi Helsingin Kansalaistorilla sattumalta Venäjän vastarinnan kasvoja esiteltyt näyttely, joka on lokakuusta 2023 lähtien kiertänyt ympäri Eurooppaa ja esiteltyt 16 venäläistä maansa valtaa vastustavaa yksilöä ja heidän kohtaloitaan. Useimmat esitellyistä toimijoista ovat saaneet kohtuuttoman tuomion usein varsin pienimuotoisesta toiminnastaan. Keskeisin näyttelyn esitteleminen hahmo oli Navalnyi, ja sen avajaisista muodostui eräänlainen muistotilaisuus. Niinä kuutena päivänä, kun näyttely oli auki, Navalnyin valokuvan ympärille kerääntyi huomattava määrä kukkia ja kynttilöitä.

Tämän numeron kannessa oleva kuva on otettu näyttelyn viimeisenä päivänä 22.2.2024. Samalla kun Navalnyin kotimaassa pyrittiin tukahduttamaan kaikenlainen edesmenneen oppositiopoliitikon julkinen muistelemineen, länsinaapurissa häntä muistettiin pääkaupungin paraatipaikalla. Demokratian linnakkeen, eduskuntatalon, hämöttäminen taustalla muistuttaa siitä, mikä tällaisen julkisen muistamisen mahdollistaa. Paikka oli sikälikin oiva, että Navalnyi, toisin kuin vaikkapa Jevgeni Prigožin, pyrki valtaan demokraattisin keinoin. Samalla hänen tarinansa kuitenkin myös päättyi demokraattisten valtioiden silmien alla nii-

den seuratessa avuttomina vierestä Venäjän yhä autoritaarisemmaksi ja jopa totalitaristiseen suuntaan vaipuvaa kehitystä.

Tämä vapaan teeman numero avaa *Idäntutkimuksen* 31. vuosikerran. Numeron vertais-arvioidussa artikkelissa Sari Ahola ja Tuija Hirvelä tarkastelevat Suomen venäjänkielisten suomen taitoa ja siinä tapahtuneita muutoksia aineistonaan Yleisten kielitutkintojen yli 8 000 venäjänkielisen aikuisen rekisteri. Tutkimus osoittaa muun muassa sen, että venäjänkielisten suomen puhetaidot ovat tarkasteltavana ajanjaksona vuosien 2012 ja 2021 välillä olleet laskussa, mille tutkijat hakevat syitä esimerkiksi venäjänkielisten pakkautumisesta aiempaa tiiviimpiin yksikielisiin yhteisöihin. Kiintoisaa on, että työllistymisenkään ei aina johda välttämättä parempaan kielitaitoon. Vaikka puutteet suomen kielen taidossa ovat merkittävä työllistymisen este, näyttää siltä, että osa pärjää työssään myös englannilla tai venäjällä.

Sonja Kortelaisen essee esittelee tulevaisuudentutkimuksen historiaa Neuvostoliitossa. Aiheesta ei juuri suomenkielistä tutkimusta ole, joten muutama olemassa oleviin kansainvälisiin tutkimuksiin tukeutuva kirjoitus tuo suomalaiseseen Neuvostoliittoa koskevaan keskusteluun uuden tieteenhistorian alan. Hanna Lempisen kolumni taas havainnollistaa Venäjän hyökkäyssodan hankalia vaikutuksia energiakentällä sen kautta, miten sota on lisännyt turpeen kysyntää Suomessa, kun sen korvanneen venäläisen hakkeen tuonti loppui. Taideosastolla Helena Miettinen ja Anni Reuter esittelevät inkerinsuomalaisten Stalinin ajan Neuvostoliitossa kokemaa vainoa ja karkotusta sellaisena kuin ne valokuvissa ja kuvataiteessa näyttäytyvät. Julia Souman lektio taas esittelee hänen käännöstieteen alan väitöskirjansa suomalais-venäläisiin valtiosopimusteksteihin liittyvää problematiikkaa.

Kirja-arvioita numerossa on viisi. Jesse Hirvelä arvioi Antti Järven Venäjälle sodan aikana kadonnutta isoisäänsä käsittelevän teoksen, joka voitti viime vuoden tietokirjallisuuden Finlandia-palkinnon. Mika Pylsyn tyylittelyn käsitettä venäläisessä modernismissä tarkastelevan väitöskirjan vastaväittäjän Leonid Livakin lausunto on soveltaen suomennettu arvostelun muotoon. Simo Mannila arvostelee Maria Yelenevskayan ja Ekaterina Protassovan toimittaman venäläistä diasporaa käsittelevän artikkelikokoelman ja Eemil Mitikka puolestaan brittiläisen Jade McGlynnin hiljattain suomennetun kirjan *Venäjän sota*. Jukka Korpelan kirjan muinaisen Venäjän myyteistä ja Itä-Euroopan valtaverkostoista arvostelee Pavel Petrov.

Número sisältää myös *Idäntutkimuksen* toimituskunnan jäsenen Dragana Cvetanovičin muistokirjoituksen, jonka ovat laatineet hänen työtoverinsa Ira Österbergin johdolla. Dragana menehtyi viime kesänä yllättäen juuri ennen 50-vuotissyntymäpäiväänsä. Serbiasta kotoisin olleen Draganan osaaminen suomalaisella Balkan-tutkimuksen ja -opetuksen kentällä oli vertaansa vailla.

Ajankohtaisjutuissa Larisa Leisiö ja Maiju Okkonen käsittelevät suomalaisen venäjän kielen opetuksen murrosta, ja oma *Idäntutkimuksen* takavuosien toimittajien haastatteluihin perustuva kirjoitukseni luo katsauksen tänä vuonna 30 vuotta täyttävän lehden historiaan. Osastolla esitellään myös *Idäntutkimuksen* toimituskunnan uusimmat vahvistukset, vuodenvaihteessa mukaan liittynyt Eemil Mitikka sekä keväällä aloittava Anastasia Asikainen. Meri Kulmala jäi hiljattain pois toimituskunnasta, ja kiitän häntä pitkästä työstä lehden hyväksi.

Kuluvan vuoden jäljellä olevissa kolmessa numerossa *Idäntutkimus* puretuu vastarinnan, Keski-Aasian ja arjen teemoihin. Vuoden 2025 ensimmäinen numero on jälleen vapaan teeman numero, jota seuraavassa käsitellään ilmaston ja erityisesti ilmastonmuutokseen liittyviä aiheita. Kaikkiin muihin paitsi Vastarinta-numeroon ehtii vielä tarjota kirjoituksia, joita otamme mielellään vastaan aina myös numeron varsinaisen teeman ulkopuolisista aiheista. Lisäksi otamme vastaan ehdotuksia vierailevien toimittajien työstämiksi teemanumeroiksi

joko numeroon 3/2025 tai 4/2025. Tarkempia tietoja tulevista numeroista käsikirjoitusten määräpäivineen on tämän numeron lopussa olevassa kirjoittajakutsussa.

Mukavaa kevättä!

Helsingissä 14.3.2024

Mika Perkiömäki